

Z PRACY DORADCZEJ

ZOFIA SZALCZYK
*Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w Sielinku*

KILKA UWAG O ETYCE ZAWODU DORADCY

Aktualnie zawód doradcy rolniczego wykonuje kilka tysięcy osób, które są pracownikami Ośrodków Doradztwa Rolniczego. Doradcy rolniczy tworzą tzw. państwową służbę doradztwa rolniczego.

W każdym zawodzie wymagane są szczególne postawy osób, które ten zawód wykonują. Mówi się wówczas o etyce zawodowej. W wypadku doradztwa rolniczego trzeba przede wszystkim odpowiedzieć na następujące pytania: Jakie zasady postępowania powinny obowiązywać pracowników państwowej służby doradztwa rolniczego?

Odpowiedź na powyższe pytania rozpocznę od przytoczenia znanych ogólnych zasad odnoszących się do warunków prawidłowej porady oraz norm dotyczących każdego doradcy.

Już w Starożytności stawiano pewne wskazówki odnoszące się do warunków rzetelnej porady i postaw doradcy. Chyba najstarszą maksymą dotyczącą porady jest myśl przypisywana królowi Salomonowi, a mianowicie „Nie radź się tego, któryć jest na zdradzie, a taj się przed tym, któryć zazdrości”⁽¹⁾.

Możemy zauważyć, że zaufanie pomiędzy szukającym porady a doradzającym to fundamentalna zasada procesu doradczego.

W biblijnych „Mądrościach Syracha” czyli E.Klezjastyka znajdujemy interesujący akapit zatytułowany „Doradca”⁽²⁾. Słynny mędrzec tak sformułował swój obraz dotyczący doradcy:

(1) Myślę więc jestem - aforyzmy, maksymy, sentencje - zebrane i opracowane przez Czesława i Joachima Glensków. Instytut Śląski. Opole 1986, s. 290.

(2) Mądrości Syracha - Pismo Święte wyd. III Wydawnictwo Pallottinum 1987, s. 822.

*„Każdy doradca wysoko ceni sobie radę,
a przecież bywa i taki, który doradza na swoją korzyść.
Strzeż się doradcy,
a najpierw poznaj, jakie są jego potrzeby,
- albowiem taki na swoją korzyść doradza -
czy czasem nie zyska on czegoś a tobie, jakby losem,
i aby mówiąc Ci: „Dobra jest twoja droga”,
nie stanął z przeciwka, by patrzeć na to, co przyjdzie na ciebie.
Nie naradzaj się z tym, kto na cię patrzy krzywym okiem,
a przed tymi co ci zazdroszczą ukryj zamiary!
Nie naradzaj się z kobietą co do jej rywalki,
Z tchórzliwym co do wojny,
Z kupcem co do zamiany towarów,
Z handlarzem co do sprzedaży,...” itd.*

Wgłębiając się w sens powyższych słów zauważamy ich aktualność. Poszukujący porady zanim skorzysta z czyjejś rady powinien upewnić się, że doradca nie ma jakichś ukrytych zamiarów, że jest osobą bezstronną i pozytywnie nastawiona do radzącego się.

Ważną kwestią jest też ostrzeżenie Mędrca przed naradzaniem się z handlarzem i kupcem, którzy to doradzają mając na uwadze własną korzyść.

Ze współczesnych norm postępowania w zawodach świadczących usługi doradcze chciałabym przytoczyć zasady zawodu konsultanta sformułowane w dokumencie pt. „International General Rules for Agreement Between Client and Consulting Engineers”⁽³⁾, wydanym przez Międzynarodową Federację Inżynierów Doradztwa (FIDIC).

Według tego dokumentu głównymi zasadami w działalności doradczej są:

1. Zasada statusu zawodowego - konsultant działa tylko w interesie zleceńodawcy. Realizuje powierzone zadania z lojalnością absolutną i zachowuje się zgodnie z etyką zawodową danej branży.
2. Zasada niezależności - konsultant jest bezwzględnie zobowiązany do zachowania całkowitej niezależności od producentów, dostawców i wykonawców i nie może przyjmować żadnych honorariów i korzyści, które mogłyby wpłynąć na bezstronność jego decyzji lub szkodzić jego klientowi. Konsultant nie może mieć żadnych związków z handlem środkami produkcji lub kupcami, które to mogłoby wpłynąć na zdolność bezstronnego i niezależnego wypełniania obowiązków zawodowych.

(3) Dodatek Konsultingowy nr 3 z dnia 3.11.1992 r.

3. Zasada kompetencji - konsultant musi legitymować się odpowiednim poziomem wiedzy teoretycznej oraz odpowiednią praktyką w swej specjalności, które są wymagane dla danego typu problemów konsultingowych.

Sylwetkę zawodową doradcy rolników scharakteryzował Cz.Maziarz⁽⁴⁾. Uważał on, że w tym zawodzie niezbędne są: rzetelność, znajomość zagadnień fachowych, nieprzekupność, słowność, umiejętność przemawiania, skromność, wytrwałość. Ponadto autor ten podkreślał, że rolnicy cenią sobie przede wszystkim te cechy, które stanowią o autorytecie moralnym. Środowisko wiejskie jest wyczulone na postawę pracowników doradztwa i to nie tylko w jego pracy zawodowej, lecz także w życiu prywatnym.

Przytoczone wyżej poglądy dotyczące etycznych aspektów doradztwa wskazują, że doradca powinien być osobą, która:

- posiada zaufanie klienta,
- dba o dobro klienta,
- jest bezstronna w wykonywaniu swoich obowiązków,
- jest niezależna od osób i instytucji, które mogły by wpłynąć na bezstronność porady,
- jest kompetentna w przedmiocie rozwiązywanych problemów,
- postępuje zgodnie z etyką zawodu w przedmiocie, którego udziela porad.

Pojawia się pytanie; czy powyższe normy postępowania stosowane są przez środowisko doradztwa rolniczego. Czy może istnieją jeszcze inne zasady, które można byłoby zarekomendować naszym doradcom rolniczym. Ponadto, czy i co przeszkadza doradcom w stosowaniu tych norm.

Moim zdaniem sprawą o zasadniczym znaczeniu jest bezstronne, obiektywne udzielanie porad radzącym się rolnikom. Na takie postępowanie może sobie w pełni pozwolić tylko taki doradca, który jest całkowicie samodzielną osobą w wykonywanym zawodzie. Taka sytuacja jest możliwa w prywatnej firmie doradczej, której jedynym źródłem dochodów są dochody z usług doradczych.

Doradca rolniczy pracujący w Ośrodku Doradztwa Rolniczego jako organizacji państwowej zobowiązany jest przede wszystkim wykonywać polecenia swoich przełożonych. W praktyce zdarza się, że doradcy wykonują zadania z dziedziny tzw. interwencjonizmu państwowego (np. opiniują plany przedsięwzięć gospodarczych w związku z kredytami preferencyjnymi).

Zatem czy nie może pojawić się sytuacja w której doradca stanie przed wyborem czyje interesy reprezentować. Inną sytuacją, która wywołuje moje wątpliwości co do bezstronnego postępowania doradców wobec rolników - klientów, jest podejmowanie się przez ODR-y promocji i reklamy różnych środków do produkcji rolnej oraz włączanie się w organizację zbytu płodów rolnych.

(4) Czesław Maziarz „Agronomia społeczna” PWN Warszawa 1974, cz. II, s. 74 i następne.

Czy pod modnym pojęciem „marketing” nie kryje się czasem zwykły handel z rolnikiem. Mówiąc o etyce doradcy należy także pamiętać o kompetencjach zawodowych, które w przypadku doracy rolniczego obejmują znajomość technologii, ekonomiki, a także umiejętności metodyczne. Kompetencje w zakresie technologii są zazwyczaj wysokie, natomiast dosyć często umiejętności metodyczne są mierne.

Uważam, że w przypadku doradcy rolniczego, który najczęściej mieszka wśród swoich klientów dużą rolę odgrywają normy postępowania w życiu prywatnym. Nie chodzi tutaj o nadzwyczajny przykład cnót, tylko o to, aby doradca był zwykłym porządnym człowiekiem i zgodnym sąsiadem.

Ostatnio często zdarza się, że doradcy z ODR przez swoją rzetelną pracę zyskują zaufanie swoich klientów, czego dowodem są liczne funkcje społeczne pełnione przez tych doradców. Wiadomo, że w ostatnich wyborach samorządowych niektórzy doradcy zostali wybranymi do rad gmin, co jest dowodem ich akceptacji przez środowisko rolnicze.

Na koniec chciałabym zauważyć, że skoro zadaniem powstałej służby doradczej jest przede wszystkim pomoc rolnikom w poprawie efektywności gospodarowania, to dobry doradca zawsze powinien działać nie narażając interesów własnych rolników.